

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»

Ректор

Андрій КРАСНОЖОН

« 24 »

2024 р.

ДОРОЖНЯ КАРТА

розбудови інклюзивного (безбар'єрного) освітнього середовища в
Державному закладі «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Схвалено рішенням

вченої ради Університету Ушинського
від « 26 » грудня 2024 р.
(протокол № 7)

Уведено в дію наказом

від « 26 » грудня 2024 р. № 415

Одеса – 2024

1. Загальні положення

1.1. Дорожня карта створена з метою створення та розвитку інклюзивного освітнього середовища в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (далі – Університет) для забезпечення рівних можливостей для навчання, розвитку та успіху всіх учасників освітнього процесу, з особливою увагою до потреб представників вразливих категорій.

1.2. Дорожня карта визначає план дій щодо інтеграції принципів багатоманітності, інклюзії та рівності в освітній процес та управлінську практику Університету.

1.3. Реалізація Дорожньої карти спрямована на формування розуміння важливості інклюзивного підходу для забезпечення високої якості навчання та наукової роботи та формування нового покоління фахівців, здатних ефективно працювати в умовах багатоманітності, підтримуючи та розвиваючи інклюзивні практики у своїй професійній діяльності.

1.4. Дорожня карта складена відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту»; «Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю» від 16.12.2009 № 1767-VI, наказів МОН України від 01.10.2010 р. № 912 «Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання», Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.04.2021 № 366), Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року та операційний план заходів з її реалізації на 2024-2026 роки та інших нормативно-правових актів.

1.5. Основні визначення, використані в Дорожній карті, наводяться у тлумаченні чинного законодавства України:

Інклюзивне освітнє середовище - сукупність умов, способів і засобів для спільного навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей.

Дизайн інклюзивного освітнього середовища закладу вищої освіти – це процес спільного проектування усіма учасниками освітнього процесу умов, визначення способів і засобів для формування інклюзивної культури, інклюзивної політики та інклюзивних практик задля спільного навчання, виховання та розвитку здобувачів вищої освіти з урахуванням їхніх потреб та можливостей.

Інклюзивна культура – система цінностей та принципів, які сприяють рівноправній участі всіх учасників освітнього процесу в академічному житті та функціонуванні інституційної спільноти.

Інклюзивна політика – це система принципів та процедур, розроблена університетом для забезпечення рівності, доступності та багатоманітності освітнього середовища, яке є відкритим, доступним і справедливим для всіх учасників освітнього процесу, сприяючи їх інтеграції та активній участі в академічному та соціальному житті академічної спільноти.

Інклюзивні практики – це такі практики, які дозволяють оцінити, наскільки безпосередньо в освітньому процесі враховуються особливі освітні потреби осіб з-поміж вразливих категорій, зокрема вразливих. Вони дозволяють ідентифікувати наявні обмеження і бар'єри, що перешкоджають створенню інклюзивного освітнього середовища для розробки стратегій їх подолання.

Особа з особливими освітніми потребами – це особа з інвалідністю, яка потребує додаткової підтримки для забезпечення здобуття вищої освіти.

Здобувачі освіти з особливими освітніми потребами – це особи з особливими освітніми потребами, які здобувають освіту в закладах вищої освіти.

До вразливих категорій учасників освітнього процесу належать:

- Особи з інвалідністю;
- Особи з порушеннями психофізичного розвитку;
- Особи, що представляють етнічні меншини;
- Особи з низьким соціально-економічним статусом;
- Особи з невідповідним статевим розвитком (трансгендер, небінарні та інші);
- Особи, які мали досвід участі у військових конфліктах або стали жертвами насильства;
- Особи, які пережили травматичні події або катастрофи;
- Мігранти та біженці;
- Особи з різних географічних регіонів (наприклад, сільська молодь);
- Особи, які належать до сексуальних меншин (LGBTQ+);
- Особи похилого віку, які прагнуть продовжити освіту;
- Особи, які відновлюють свою освіту після тривалої перерви/перекваліфікуються або без попередньої освіти;
- Особи з-поміж незахищених груп (незначна або відсутня підтримка з боку сім'ї, сироти, часта зміна закладів освіти, психічне здоров'я, вагітність, нестача часу на навчання через необхідність заробляти на життя, працюючи або доглядаючи за кимось).

Відповідно, категорія особливих освітніх потреб спрямована на забезпечення особливої уваги до представників вразливих груп населення, з метою створення сприятливих умов для їх навчання, виховання та розвитку.

1.6. Запропонований документ створено для використання у роботі ключовими цільовими групами та виконавцями, відповідальними за реалізацію інклюзивного освітнього середовища у ЗВО.

2. Цілі розбудови інклюзивного освітнього середовища в Університеті Ушинського

2.1. Грунтуючись на Національній стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року, **стратегічними цілями** розбудови інклюзивного освітнього середовища в Університеті Ушинського:

- Забезпечення кожному здобувачеві/-ці вищої освіти гарантованих державою освітніх послуг, які спрямовані на розкриття його/її потенціалу, максимальний розвиток та успішну соціалізацію в межах університету, з урахуванням індивідуальних можливостей та потреб.
- Надання кожному здобувачеві/-ці вищої освіти якісних освітніх послуг, які відповідають його індивідуальним потребам у комфортному, безпечному, безбар'єрному та дружньому для всіх учасників освітнього процесу інклюзивному освітньому середовищі, що сприяє академічному та особистісному зростанню.
- Створення умов для професійної діяльності персоналу університету на засадах багатоманітності, інклюзії та рівності.
- Сприяння прийняттю та підтримці українським суспільством багатоманітності, враховуючи потреби всіх учасників освітнього процесу, шляхом формування і реалізації політик, практик і культурних ініціатив, спрямованих на розвиток інклюзивної культури в університеті.

2.2. Оперативні цілі:

- Плекання інклюзивної культури в університеті, яка враховує та цінує багатоманітність учасників освітнього процесу.
- Вдосконалення інституційної політики з фокусом на забезпечення рівності доступу до освітніх ресурсів і можливостей в освітньому середовищі університету загалом та його структурних підрозділах.
- Інтеграція інклюзивних практик в освітній процес для залучення всіх учасників освітнього процесу на засадах багатоманітності, інклюзії та рівності.
- Вдосконалення освітніх (освітньо-професійних, освітньо-наукових) програм, навчальних курсів і навчально-методичних матеріалів для забезпечення доступності та відповідності можливостям різних категорій учасників освітнього процесу, зокрема з-поміж вразливих, для забезпечення якості освітніх послуг.

- Підготовка менеджменту, академічного та допоміжного персоналу до роботи в інклюзивному освітньому середовищі через навчання та професійний розвиток.

- Розширення доступу до соціально-реабілітаційних послуг і психологічної підтримки для учасників освітнього процесу.

3. ВИМІРИ, ПРИНЦИПИ ТА ІНДИКАТОРИ РОЗБУДОВИ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

3.1. Виміри розбудови інклюзивного освітнього середовища в Університеті Ушинського:

1-ий вимір - *Інклюзивна культура* – включає наступні компоненти:

- Спільнота для співпраці
- Інклюзивні цінності

Цей вимір зосереджується на створенні університетської спільноти, що цінує та підтримує різноманітність серед своїх членів. Він підтримує спільні цінності, які передаються всім учасникам освітнього процесу.

2-ий вимір – *Інклюзивна політика* – включає наступні компоненти:

- Відкритість університету для кожного
- Підтримка різноманітності

Цей вимір гарантує, що інклюзія пронизує всі освітні програми та навчальні плани, університетські положення. Інституційна політика сприяє справедливості та рівності всіх без винятку.

3-ий вимір – *Інклюзивні практики* – включає наступні компоненти:

- Адаптація освітніх програм
- Залучення до навчання
- Ресурси.

3.2. Основними принципами розбудови інклюзивного, безбар'єрного освітнього середовища визнаються:

Багатоманітність. У вищій освіті це визнання будь-яких особливостей та характеристик, за якими відрізняються учасники освітнього процесу (здобувачі вищої освіти, академічний та допоміжний персонал): раса, стать, гендер, вік, сексуальна орієнтація, інвалідність, соціально-економічний статус, релігійні переконання та інші.

Інклюзія. Інклюзія передбачає створення освітнього середовища, де кожен учасник освітнього процесу відчуває себе частиною спільноти завдяки активному залученню у різні види діяльності ЗВО. Таке залучення не можливе без визнання цінності та унікальності кожного, що можливо реалізувати завдяки активному впровадженню політик та ініціатив, що забезпечують рівний доступ до можливостей освітнього середовища ЗВО.

Рівність. Цей принцип означає створення умов, у яких кожен отримує необхідну підтримку залежно від своїх індивідуальних особливостей та характеристик. Це може бути спеціальна підтримка для вразливих категорій учасників освітнього процесу, розвиток кар'єрних можливостей або забезпечення рівного доступу до наявних послуг у ЗВО. Рівність в освітньому просторі ЗВО стосується не лише здобувачів вищої освіти, але й академічного та допоміжного персоналу. Відповідно інклюзивний освітній простір має бути безбар'єрним для створення можливостей кожному учаснику освітнього процесу в досягненні власного успіху незалежно від приналежності до вразливої категорії.

3.3. Ключові індикатори (якісні та кількісні) розбудови інклюзивного освітнього середовища фокусуються на трьох основних вимірах:

- *Інклюзивна культура:* спільнота, що цінує та підтримує багатоманітність серед своїх членів.
- *Інклюзивна політика:* інституційна політика, що сприяє справедливості та рівному доступу до освітніх ресурсів для всіх здобувачів вищої освіти, без винятку.
- *Інклюзивні практики:* методи викладання та навчання, які враховують індивідуальні потреби учасників освітнього процесу, сприяючи їх повній участі та активній взаємодії.

Ключові індикатори розбудови інклюзивного освітнього середовища

Якісні індикатори	Кількісні індикатори
<i>Інклюзивна культура</i>	
<p>1) <i>Культура відкритості та багатоманітності спільноти:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Повага до відмінностей у стилях роботи та навчання, а також адаптація можливостей до сильних сторін і здібностей усіх людей. – Багатоманітність у представництві здобувачів вищої освіти, викладачів і персоналу у різних сферах життя університету. – Використання інклюзивної мови у всіх офіційних документах і комунікаціях університету. 	<ul style="list-style-type: none"> – Кількість здобувачів вищої освіти з-поміж вразливих категорій, порівняно з загальною їх кількістю, та зміна цього відсотка протягом певного періоду часу. – Кількість здобувачів вищої освіти з-поміж вразливих груп, що беруть участь у студентському самоврядуванні та інших формах лідерства. – Відсоток об'єктів ЗВО, що відповідають вимогам доступності.
<p>2) <i>Справедливість та рівність у доступі до інституційних ресурсів:</i></p>	

– Легкий фізичний доступ до об'єктів будівлі ЗВО.

– Онлайн-карти доступного ЗВО, що демонструє доступні зони, включаючи прості входи, кнопкові або клавіатурні автоматичні двері та безбар'єрні маршрути до різних точок ЗВО.

– Універсальні та модульні аудиторні меблі для гнучких освітніх просторів.

– Цифрова доступність інституційних ресурсів.

– Наявність асистивних технологій та спеціального програмного забезпечення.

– Ресурсна та технічна підтримка для здобувачів вищої освіти з ОПІ.

– Оцінка доступності фізичних та віртуальних просторів ЗВО для учасників освітнього процесу з різними потребами.

– Центри кар'єрного зростання, які пропонують інклюзивні рекомендації та ресурси для здобувачів вищої освіти з урахуванням можливостей різних категорій, у тому числі з-поміж вразливих.

3) *Культура приналежності до спільноти:*

– Цінність багатоманітності ідей, ідентичностей, досвіду та походження для гарантування кожному члену спільноти можливості проявити себе та розкрити свій потенціал.

– Інтеграція здобувачів вищої освіти з-поміж вразливих категорій до академічного та соціального життя ЗВО.

– Участь здобувачів вищої освіти з-поміж вразливих категорій у студентському самоврядуванні, та інших студентських об'єднаннях, спільнотах тощо.

– Відсоток ресурсів, які відповідають критеріям цифрової доступності.

– Кількість здобувачів вищої освіти з-поміж вразливих категорій, які успішно завершують навчання.

– Кількість зареєстрованих випадків дискримінації та булінгу.

– Кількість учасників і проведених тренінгів та воркшопів для спільноти ЗВО на тему інклюзії, багатоманітності та рівності.

– Ці кількісні показники допоможуть не тільки оцінити поточний стан інклюзивної культури в ЗВО, але й відстежувати динаміку змін, що відбуваються через впровадження ініціатив.

– Менторство та сприяння взаємодії рівних рівним.

– Гнучкі канали зв'язку між різними учасниками освітнього процесу.

4) Системна узгодженість, співпраця та співдія:

– Високий рівень співпраці та позитивних відносин між усіма учасниками освітнього процесу.

– Залучення здобувачів вищої освіти через партнерство.

– Групова робота, що заохочує ділитися своїм досвідом і поглядами, а також створює можливість вчитися один в одного.

– Співпраця зі школами, сім'ями та зацікавленими зовнішніми інституціями щодо підтримки здобувачів вищої освіти з-поміж вразливих категорій та обміну кращими інклюзивними практиками

5) Зменшення дискримінації та упередженості:

– Відчуття здобувачами вищої освіти з-поміж вразливих категорій комфорту та прийняття в освітньому просторі.

– Несприйняття дискримінації, нерівності чи несправедливого ставлення та упередженості на основі індивідуальних відмінностей учасників освітнього процесу.

6) Просвітницька робота серед університетської спільноти:

– Просвітницькі заходи щодо популяризації рівності, інклюзії та багатоманітності мають чітко визначену ціль, спрямовану на порозуміння та взаємоповагу, та сприяють значущим організаційним та

<p>суспільним змінам щодо інклюзивності.</p> <p>– Запровадження регулярних тренінгів і воркшопів для всіх членів академічної спільноти з акцентом на підвищення обізнаності та залучення всіх членів академічної спільноти до діалогу і порозуміння.</p>	
<p>7) <i>Позитивний вплив на результати:</i></p> <p>– Поліпшення задоволеності, продуктивності діяльності працівників, а також покращення академічних досягнень здобувачів вищої освіти та їх рівня соціальної інтеграції та громадянської активності.</p>	
<p><i>Інклюзивна політика</i></p>	
<p>1) <i>Нормативно-правова база ЗВО відображає його зобов'язання щодо забезпечення рівності та доступності якісних освітніх послуг:</i></p> <p>– Багатоманітність, інклюзія та справедливість надання якісних освітніх послуг є фундаментальним принципом діяльності ЗВО, що знаходить відображення у візії та місії ЗВО.</p> <p>– Розбудова інклюзивного освітнього середовища є одним із пріоритетних завдань стратегії розвитку ЗВО.</p> <p>– Конкретні стандарти та політики інклюзії відображені в нормативній базі ЗВО, що включає чіткі процедури забезпечення рівних умов для навчання всіх здобувачів вищої освіти, зокрема з-поміж вразливих категорій.</p> <p>– Чіткість формулювань і процедур інституційних політик для різних категорій здобувачів вищої освіти, у тому числі з деталізацією механізмів</p>	<p>– Нормативні документи ЗВО, що відображають інклюзивну спрямованість (стратегія ЗВО, положення про організацію інклюзивного освітнього середовища).</p> <p>– Кількість доступних навчальних ресурсів (включно з книгами, електронними ресурсами, відеоматеріалами тощо) які відповідають критеріям WCAG (Web Content Accessibility Guidelines).</p> <p>– Наявність спеціального обладнання для здобувачів вищої освіти з ООП (включно аудіо книги, програмне забезпечення для зчитування екрана, спеціальні клавіатури, обладнання для людей зі зниженим зором тощо).</p> <p>– Кількість тренінгів та семінарів для університетської спільноти для підвищення обізнаності про багатоманітність, інклюзію та рівність серед здобувачів вищої освіти і персоналу, а також оцінка їх впливу на</p>

надання якісних освітніх послуг тим, хто належить до вразливих категорій.

– Детально описані, легко доступні та зрозумілі всім учасникам освітнього процесу інклюзивні політики ЗВО.

– Чітко визначені професійні права, обов'язки та функції менеджменту, академічного та допоміжного персоналу, зокрема усіх структурних підрозділів ЗВО в контексті інклюзивної політики ЗВО.

– Розроблені методичні рекомендації щодо організації інклюзивного освітнього середовища у ЗВО, що включає типові положення для структурних підрозділів, форми необхідних документів, плани, приклади щодо адаптації навчальних програм, системи оцінювання для здобувачів з ООП.

– Періодично переглядається нормативно-правова база відповідно до результатів моніторингу потреб здобувачів вищої освіти для покращення справедливості, прозорості та узгодженість дій.

2) Програмна підтримка враховує індивідуальні освітні потреби здобувачів вищої освіти та забезпечує комплексний підхід до цінування та поваги багатоманітності:

– Програми та ініціативи враховують різні потреби та можливості здобувачів вищої освіти (включно з розробкою індивідуальних навчальних планів, грантову підтримку та активне сприяння розвитку для здобувачів вищої

зміну ставлення та поведінки учасників освітнього процесу щодо сприйняття багатоманітності людини.

– Регулярне анкетування здобувачів вищої освіти для оцінки їхнього сприйняття інклюзивності та доступності освітніх послуг відповідно до їхніх потреб, можливостей та очікувань.

– Оцінка умов роботи академічного персоналу (доступність робочих просторів, наявність необхідних ресурсів, підтримка від адміністрації), а також аналіз конфліктів і проблем, пов'язаних з інклюзивними практиками.

– Регулярні опитування для оцінки сприйняття інклюзивних ініціатив, задоволеності умовами роботи та вмотивованості серед персоналу.

– Оцінка спільних програм підтримки здобувачів з ООП з інклюзивно-ресурсними центрами, органами влади, соціального забезпечення, професійної реабілітації та зайнятості.

– Кількість звернень щодо питань про дискримінацію та практики їх розв'язання.

– Рівень участі представників вразливих категорій в університетському житті (академічних, культурних та соціальних ініціативах).

– Аналіз даних про вступ та академічні досягнення здобувачів вищої освіти з-поміж вразливих категорій для виявлення можливих бар'єрів на шляху до отримання якісних освітніх послуг.

освіти з ООП).

3) *Надання підтримки учасникам освітнього процесу:*

– Забезпечення соціальної, психологічної та методичної підтримки здобувачів вищої освіти з різноманітними освітніми потребами, у тому числі спеціальним обладнанням, послугами, і регулярною оцінкою ефективності стратегій для доступності та підтримки.

– Всі технічні засоби, цифрові технології та програмне забезпечення, як використані в освітньому процесі (включаючи веб-сайти, онлайн матеріали тощо) відповідають критеріям цифрової доступності та потребам здобувачів вищої освіти, зокрема з-поміж вразливих категорій.

– Всі форми підтримки скоординовані відповідною спеціалізованою службою/відділом/центром.

– Соціальні мережі використовуються як інструмент для просування послуг соціальної, психологічної та методичної підтримки здобувачів вищої освіти, зокрема з-поміж вразливих категорій.

– Створення груп підтримки для різних категорій учасників освітнього процесу, у тому числі груп рівний-рівному.

4) *Обов'язкове навчання персоналу інклюзивним практикам:*

– Розробка та впровадження універсальних стандартів інклюзивних практик для всіх відділів і факультетів забезпечить однаковий

рівень підтримки та доступності по всьому університету.

– Регулярне навчання персоналу щодо інклюзивних методів та практик, з акцентом на практичне застосування знань в освітньому процесі.

– Тренінги для персоналу щодо ознайомлення з новими методами ефективного дотримання принципів рівного доступу до інформації.

– Навчальні семінари з правових та технічних вимог доступності освітніх послуг відповідно до багатоманітності студентського контингенту.

– Навчання академічного персоналу реалізації принципів універсального дизайну навчання під час проектування курсу.

– Обов'язкове навчання допоміжного персоналу підтримки здобувачів вищої освіти з ООП.

5) Моніторинг впровадження інклюзивних практик:

– Впровадження комплексної системи моніторингу та оцінки інклюзивних практик, яка допоможе ідентифікувати та розв'язувати проблеми на ранніх стадіях, а також оцінювати ефективність заходів.

– Регулярні опитування здобувачів вищої освіти, у тому числі уточнення інформації щодо самоідентифікації до певної вразливої категорії, аналіз академічної успішності та залученості до освітнього процесу.

– Зворотний зв'язок від персоналу щодо системи навчання та підтримки інклюзивного освітнього середовища.

б) *Співпраця та активне залучення усіх зацікавлених осіб до процесів управління та прийняття рішень задля створення інклюзивної спільноти:*

- Скоординованість роботи між різними відділами ЗВО.
- Активна співпраця з органами та представниками студентського самоврядування, активне залучення здобувачів вищої освіти з-поміж вразливих категорій, до процесів управління та прийняття рішень щодо вдосконалення якості освітніх послуг.
- Співпраця ЗВО з інклюзивно-ресурсними центрами, медико-соціальними експертними комісіями, соціальними установами та організаціями задля створення ефективного механізму координації та взаємодії між системами освіти, соціального забезпечення, професійної реабілітації та зайнятості.
- Залучення широкої громадськості до обговорення проблеми доступності якісних освітніх послуг.

7) *Ініціативи цільового набору:*

- Розширення інформаційних каналів вступу до університету, доступних для представників з-поміж вразливих категорій.
- Зустрічі співробітників приймальної комісії з абітурієнтами з-поміж вразливих категорій для надання вичерпної інформації про рівність можливостей щодо доступу до освітніх послуг.
- Сприяти обміну ідеями, які висвітлюють позитивну співпрацю та

<p>практики надання допомоги здобувачам вищої освіти з-поміж вразливих категорій.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ретельний, системний та комплексний моніторинг систем, які використовуються для обслуговування здобувачів вищої освіти з порушеннями психофізичного розвитку. 	
<p>Інклюзивні практики</p>	
<p><i>1) Методи викладання та навчання:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Застосування людиноцентрованого/студентоцентрованого підходу з фокусом на здобувачеві вищої освіти та навчанні замість викладання. – Використання різноманітних методів та стратегій навчання. – Використання інтерактивних та групових методів навчання для залучення здобувачів вищої освіти. – Використання цифрових технологій під час навчання. 	<ul style="list-style-type: none"> – Відсоток здобувачів вищої освіти з інвалідністю або вразливих категорій, зарахованих та активно залучених до освітнього процесу, що відображає рівень доступності та інклюзивності освітніх програм. – Кількість адаптованих навчальних матеріалів, доступних у різних форматах (аудіо, відео, шрифт Брайля, електронні формати), що дозволяє виміряти доступність освітнього контенту.
<p><i>2) Адаптивність навчальних програм:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – Застосування універсального дизайну для навчання (UDL): інтеграція словесних, візуальних та текстових представлень навчального матеріалу, різних засобів дії та вираження та різних способів залучення здобувачів вищої освіти. – Забезпечення гнучкості у плануванні та проведенні курсу для адаптації відповідно потреб здобувачів вищої освіти. – Забезпечення регулярного оновлення та модифікація курсів для відповідності змінюваним потребам учасників освітнього процесу. 	<ul style="list-style-type: none"> – Кількість викладачів, які пройшли спеціалізовані тренінги з інклюзивної освіти та універсального дизайну навчання, що вказує на готовність персоналу впроваджувати інклюзивні практики. – Кількість спеціально обладнаних аудиторій, що забезпечують фізичну доступність для осіб з ООП. – Відсоток звернень здобувачів вищої освіти до центрів підтримки, які отримали вчасну та ефективну допомогу, відображаючи якість і доступність студентської підтримки.
<p><i>3) Доступність навчальних матеріалів для всіх:</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> – Відсоток здобувачів вищої освіти, які здійснюють зворотний зв'язок про ефективність інклюзивних практик,

<p>– Представлення навчальних матеріалів у різних форматах (включаючи цифровий, аудіо та відео-формат, шрифт Брайля), з метою задоволення освітніх потреб здобувачів вищої освіти, зокрема з-поміж вразливих категорій.</p> <p>– Забезпечення сумісності навчальних матеріалів з асистивними технологіями.</p>	<p>який допоможе визначити реальне сприйняття та вплив заходів на студентське життя.</p> <p>– Відсоток здобувачів вищої освіти та персоналу, які використовують асистивні технології, що вказує на доступність та використання технологій для підтримки навчання їх з особливими потребами.</p>
<p>4) <i>Багатоманітність людини у програмах і змісті курсу:</i></p> <p>– Активна диверсифікація навчальної програми та змісту курсів.</p>	<p>– Відсоток здобувачів вищої освіти, задоволених інклюзивними практиками ЗВО (на основі анкетування чи зворотного зв'язку), що відображає ступінь їх задоволеності інклюзивними зусиллями ЗВО.</p>
<p>5) <i>Підтримка індивідуальних освітніх потреб:</i></p> <p>– Використання персоналізованих інструкцій, щоб задовольнити різноманітні потреби шляхом адаптації методів навчання та матеріалів.</p> <p>– Наявність індивідуальних планів навчання.</p> <p>– Забезпечення гнучкого графіка навчання чи/або відведення додаткового часу для виконання навчальних завдань.</p> <p>– Інформування здобувачів вищої освіти з-поміж вразливих категорій про можливості надання необхідної підтримки.</p>	<p>– Відсоток здобувачів вищої освіти з-поміж вразливих категорій, які беруть активну участь у студентському самоврядуванні та інших формах академічної діяльності, що дозволяє оцінити їх ступінь інтеграції та активної участі у житті ЗВО.</p>
<p>б) <i>Інклюзивні стосунки та атмосфера:</i></p> <p>– Забезпечення психологічно безпечної атмосфери, в якій здобувачам вищої освіти буде комфортно висловлювати свої потреби.</p>	

- Відкритість і прийняття багатоманітності людини серед здобувачів вищої освіти та персоналу.
- Використання гнучких стратегій групування, щоб надати здобувачам вищої освіти різноманітний досвід взаємодії в групі.

7) Асистивні технології та програмне забезпечення:

- Наявність скрінрідерів та диктофонів.
- Забезпечення відповідного розміру екрана.
- Забезпечення належного аудіовізуального супроводу.
- Інструменти з відкритим вихідним кодом, які можна застосовувати для оцінки веб сторінок у поєднанні з індивідуальною оцінкою для нагляду за точністю. Наприклад: інструмент веб доступності <http://wave.webaim.org> WAVE, який є інструментом на основі браузера, розробленим компанією Web Accessibility in Mind (WebAIM) для забезпечення відповідності вмісту вебсайту. Використання інструменту Color Contrast Analyzer (див. <https://www.visionaustralia.org>), щоб допомогти комбінаціям кольорів переднього плану та фону визначити, чи забезпечують вони достатню видимість кольорів.
- Програмна підтримка Browse Aloud, яка додає мовлення, читання та переклад до вебсайтів, спрощуючи доступ та участь здобувачів вищої освіти з дислексією, особам із порушеннями зору тощо.

8) Інтеграція адаптивних інтерфейсів:

<p>– Розробка веб-сайтів та мобільних додатків, які автоматично адаптуються до потреб користувачів, наприклад, змінюючи розмір тексту або структуру контенту залежно від технологій, що їх використовують.</p>	
--	--

4. СУПРОВІД УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УНІВЕРСИТЕТІ УШИНСЬКОГО

4.1. Супровід здобувачів освіти з особливими освітніми потребами в Університеті Ушинського передбачає наступні види супроводу:

Навчально-організаційний супровід:

1. Допомога учасникам освітнього процесу в організації освітнього процесу.
2. Написання та моніторинг виконання індивідуального навчального плану здобувача освіти з особливими освітніми потребами.
3. Організація індивідуальних консультацій тощо.

Психолого-педагогічний супровід:

1. Системна діяльність, яка включає надання психологічної та педагогічної допомоги здобувачам освіти з особливими освітніми потребами під час освітнього процесу.

Соціально-реабілітаційний супровід:

1. Заходи щодо створення умов для соціальної та соціально-побутової підтримки здобувачів освіти з особливими освітніми потребами.
2. Надання інформації та допомоги у влаштуванні в гуртожиток, отриманні технічних засобів реабілітації.
3. Організація волонтерської допомоги для підтримки таких здобувачів освіти.

З метою створення належних умов для забезпечення навчально реабілітаційного супроводу, згідно цієї Постанови, заклади вищої освіти можуть обладнувати:

4. Ресурсні кімнати
5. Приміщення для надання консультацій психологом, відпочинку, особистої гігієни, медичного обслуговування
6. Зали для занять з лікувальної фізичної культури.

5. ЕТАПИ РОЗБУДОВИ ІНКЛЮЗИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В УНІВЕРСИТЕТІ УШИНСЬКОГО

5.1. Розбудова інклюзивного освітнього середовища в Університеті Ушинського передбачена в два етапи, зміст заходів та терміни виконання яких відповідають основним положенням Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року та операційному плану заходів з її реалізації на 2024-2026 роки.

I етап (2025 – 2026 роки):

Ціль 1: Формування інклюзивної культури в ЗВО

- Завдання: розпочати інформаційні кампанії, спрямовані на підвищення обізнаності серед учасників освітнього процесу про важливість багатоманітності, інклюзії та рівності.
- Завдання: організувати навчання та тренінги для співробітників ЗВО, щоб забезпечити розуміння і підтримку принципів інклюзії на всіх рівнях ЗВО.
- Завдання: забезпечити регулярне інформування населення про всі можливості здобуття вищої освіти, в тому числі для представників з-поміж вразливих категорій.
- Завдання: пошук можливості співпраці з міжнародними партнерами та громадськими організаціями, щоб адаптувати найкращі ініціативи на рівні ЗВО.
- Завдання: забезпечити роботу інформаційно-ресурсної платформи для персоналу ЗВО з питань багатоманітності, інклюзії та рівності.

Ціль 2: Вдосконалення інституційної політики

- Завдання: створити спеціальний навчально-реабілітаційний підрозділ та/або групу психолого-педагогічного супроводу.
- Завдання: провести SWOT-аналіз для виявлення наявних прогалин і можливостей у політиках ЗВО, що стосуються багатоманітності, інклюзії та рівності.
- Завдання: Включити інклюзивні принципи у стратегічний план розвитку ЗВО, інтегруючи їх в місію та візію закладу.
- Завдання: внести зміни до нормативно-правових актів ЗВО, які стосуються чітких політик і процедур, які сприятимуть інклюзії, з акцентом на забезпечення рівності доступу до освітніх ресурсів для учасників освітнього процесу.
- Завдання: розробити комплексний план розвитку, який охоплюватиме всі аспекти інклюзії – від культури до практик в межах навчально-організаційного, психолого-педагогічного та соціального-реабілітаційного супроводів.

- Завдання: забезпечити доступність навчально-організаційного, психолого-педагогічного та соціального реабілітаційного супроводів для учасників освітнього процесу з-поміж вразливих категорій.
- Завдання: забезпечити комплексний підхід до визначення та задоволення потреб учасників освітнього процесу в послугах з навчально-організаційного, психолого-педагогічного та соціального реабілітаційного супроводів.
- Завдання: забезпечити надання послуг психологічної допомоги усім учасникам освітнього процесу.
- Завдання: запровадити регулярний моніторинг виконання плану та оцінку його ефективності за допомогою встановлених індикаторів успіху.

Ціль 3: Імплементация інклюзивних практик в освітній процес

- Завдання: започаткувати реалізацію плану розбудови інклюзивного освітнього середовища шляхом впровадження перших ініціатив.
- Завдання: залучити здобувачів вищої освіти до участі в процесі впровадження інклюзивних практик шляхом отримання зворотного зв'язку та залучення до управлінських рішень.
- Завдання: забезпечити доступність освітніх програм, курсів та навчально-методичних матеріалів.

II етап (2027 – 2029 роки)

Ціль 1: Розширення та вдосконалення інклюзивних практик

- Завдання: продовжити реалізацію плану, забезпечуючи постійне вдосконалення та розширення інклюзивних ініціатив на всіх рівнях ЗВО.
- Завдання: запровадити нові освітні програми та курси, які враховують потреби різних категорій студентів, включаючи вразливі групи.

Ціль 2: Систематичний моніторинг та оцінка ефективності

- Завдання: на основі результатів моніторингу здійснювати коригування плану та впроваджених практик для досягнення максимальних результатів.

Ціль 3: Підготовка менеджменту та персоналу

- Завдання: забезпечити постійне навчання та підвищення кваліфікації персоналу, зосереджене на сталості багатоманітності, інклюзії та рівності.
- Завдання: сприяти розвитку лідерства у сфері інклюзії серед менеджменту та академічного персоналу ЗВО.

Ціль 4: Сталість інклюзивного освітнього середовища

- Завдання: створити та підтримувати стійкі механізми для забезпечення довгострокової інклюзивної культури, політик і практик у ЗВО, що враховують потреби усіх учасників освітнього процесу.

- Завдання: розширювати можливості співпраці з міжнародними партнерами та громадськими організаціями, щоб адаптувати найкращі ініціативи на рівні ЗВО.

Розділення на два етапи забезпечує поетапне досягнення стратегічних та оперативних цілей, з фокусом на сталий розвиток та постійне вдосконалення процесу розбудови інклюзивного освітнього середовища в Університеті Ушинського.

РЕКОМЕНДОВАНІ РЕСУРСИ

1. База даних наукових доробків вітчизняних та закордонних дослідників щодо організації інклюзивного освітнього середовища в закладах освіти. 2024. URL: <https://cutt.ly/ZepeR44R> (дата звернення: 16.06.2024).

2. Гуренко О. І., Мицик Г.М., Попова А. С., Лопатіна Г. О. Використання цифрових технологій для реалізації інклюзивної вищої освіти: перспективи та обмеження. Інклюзія і суспільство : науковий журнал / редкол.: М. М. Тріпак (гол. ред.), Петруха Н. М. (заст. гол. ред.), Топорівська Я. В. (заст. гол. ред.) та ін. Кам'янець-Подільський : Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут», Вип. 2. 2023. 96 с. С. 28 – 36. <https://doi.org/10.32782/2787-5137-2023-2-4>

3. Лопатіна Ганна. Кращі практики організації інклюзивного освітнього середовища в українських та закордонних закладах вищої освіти: аналітичний звіт / Ганна Лопатіна, Анастасія Попова, Наталя Цибуляк, Ганна Мицик, Євгенія Линдіна, Сергій Ковачов, Яна Сичікова. За загальною редакцією Ольги Гуренко – Такібук, 2024. 37 с.

4. Методичні рекомендації для інклюзивно-ресурсних центрів щодо визначення категорій (типології) освітніх труднощів у осіб з ООП та рівнів підтримки в освітньому процесі / Укладачі: Прохоренко Л.І., Ярмола Н.А., Набоченко О.О., Данілавічюте Е.А., Ільяна В.М., Костенко Т.М., Чеботарьова О.В., Литовченко С.В., Бабяк О.О., Недозим І.В., Омельченко І.М., Блеч Г.О., Трикоз С.В., Гладченко І.В., Трофименко Л.І., Рібцун Ю.В., Мартинюк З.С., Довгопола К.С., Жук В.В., Грибань Г. В., Курінна В.Р. 2021. 200 с.

5. Методичні рекомендації щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами в закладах освіти в 2019/2020 н.р.: додаток до листа МОНУ від 05.08.2019 № 1/9 – 498. URL: <https://lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/recommendations-2019-2020.r..pdf> (дата звернення: 13.06.2024).

6. Попова Анастасія. Законодавчі та нормативно-правові акти з організації інклюзивного освітнього середовища в закладах вищої освіти: аналітичний звіт / Анастасія Попова, Наталя Цибуляк, Ганна Лопатіна, Ганна Мицик, Євгенія Линдіна, Сергій Ковачов, Яна Сичікова. За загальною редакцією Ольги Гуренко – Такібук, 2024. 176 с.

7. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах вищої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 р. №

635 : станом на 28.07.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/635-2019-п#Text> (дата звернення: 14.06.2024).

8. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII : станом на 28.05.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 13.06.2024).

9. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII : станом на 2.07.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 13.06.2024).

10. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.04.2021 р. № 366-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-р#Text> (дата звернення: 14.06.2024).

11. Про схвалення Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року та операційного плану заходів з її реалізації на 2024-2026 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.06.2024 р. № 527-р URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/uploads/public/666/708/6b4/6667086b45e39610646063.pdf> (дата звернення: 16.06.2024).

12. Про схвалення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.02.2022 р. № 286-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/286-2022-р#Text> (дата звернення: 13.06.2024).

13. Цибуляк Наталя. Готовність українських закладів вищої освіти до розбудови інклюзивного освітнього середовища: аналітичний звіт / Наталя Цибуляк, Ганна Лопатіна, Анастасія Попова, Ганна Мицик, Євгенія Ліндіна, Сергій Ковачов, Яна Сичікова. За загальною редакцією Ольги Гуренко – Такібук, 2024. 77 с.

14. Booth, T. & Ainscow, M. (2002). Index for Inclusion: developing learning and participation in schools. URL: <https://www.eenet.org.uk/resources/docs/Index%20English.pdf>

15. Craig, N. & Zinkiewicz, L. (2010). Inclusive Practice within Psychology Higher Education published. The Higher Education Academy Psychology Network, University of York. 71 p.

16. Hurenko, O., Bohdanov, I., Tsybuliak, N., Lopatina, H., Suchikova, Y., Popova, A. Development of an Inclusive Educational Environment in Higher Education Institutions: A Project Approach Using IDEF0. The 12th IEEE International Conference on Intelligent Data Acquisition and Advanced Computing Systems: Technology and

Applications (7-9 September, 2023), Dortmund, Germany-Lviv, Ukraine. 2023. P. 1-5.
URL: <https://doi.org/10.1109/CSIT61576.2023.10324022>.

17. Hurenko, O., Tsybuliak, N., Mytsyk, H., Popova, A., Lyndina, Y., Lopatina, H., & Suchikova, Y. (2024). Organizational adaptation for inclusive education in universities amidst war [Special issue]. *Journal of Governance & Regulation*, 13(2), 339-353. <https://doi.org/10.22495/jgrv13i2siart10>

18. Lopatina, H.O. & Hurenko, O.I. & Mytsyk, H.M. (2024). Inclusive higher education and its role in achieving sustainable development goals. *Innovate Pedagogy*. 1. 195-200. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/69.1.38>.

19. Lopatina, H., Tsybuliak, N., Popova, A., Hurenko, O., & Suchikova, Y. (2024). Inclusive education in higher education institution: Are Ukrainian faculty members' ready for it? *Research in Education*, 118 (1), pp. 49-72.
<https://doi.org/10.1177/00345237231207721>

20. Ramdeo, J., Evergeti, V., Foreman, C., Lane, H., Leadley-Meade, Z. (2024). "It's Everybody's Responsibility" - Equality, diversity, and inclusion in higher education. *Inspire: Learning for Teaching in Higher Education*. Nova Science Publishers, Inc. pp. 105-119. ISBN 979-889113760-8, 979-8891136816

21. Rome Ministerial Communiqué: Ministerial conference of the EHEA from 5 November 2020. URL: https://www.ehea.info/Upload/Rome_Ministerial_Communique.pdf (дата звернення: 16.06.2024).

22. Siri, A., Leone, C., & Bencivenga, R. (2022). Equality, Diversity, and Inclusion Strategies Adopted in a European University Alliance to Facilitate the Higher Education-to-Work Transition. *Societies*, 12(5), 140. URL: <https://doi.org/10.3390/soc12050140>

23. Student Needs Framework. *Advance HE*. 6 p. URL: https://s3.eu-west-2.amazonaws.com/assets.creode.advancehe-documentmanager/documents/advancehe/AHE%20Framework%20of%20Student%20Needs_1695312109.pdf (дата звернення: 16.06.2024).

24. Popova A. S., Lopatina H. O., Tsybuliak N. Yu. (2024). Paths to inclusion: adapting Ukrainian educational legislation to modern challenges / Ukrainian universities amidst new realities: the conservation of scientific and human resources: Scientific monograph. Riga, Latvia: «Baltija Publishing». 408 p. P. 320-349. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-434-4-16>